

TÜRKİYE’DE TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF MASTER THESIS MADE ON CONSUMER BEHAVIOR IN TURKEY

Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer DEMİRBAŞ¹

ÖZET

Tüketici davranışlarını konu edinen lisansüstü tezler incelenerek, tüketici davranışları kapsamında ağırlık verilen araştırma alanlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan yayımlanmış lisansüstü tezler incelenmiş ve bu tezlere yönelik bibliyografik profil çıkarılmaya çalışılmıştır. Tezler; yüksek lisans ve doktora olmak üzere hazırlanan düzey, tezin yazım dili, yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara ve tez danışmanına göre dağılımı, tez yazarının cinsiyetine, sayfa aralığına, tezlerin hazırlandığı alana, tercih edilen araştırma yöntemine göre dağılım ve konuyla ilgili tez hazırlanan ilk on üniversiteye göre dağılım kriterlerine göre değerlendirilmektedir. Tezlerde kullanılan anahtar kelimeler kullanılarak kelime bulutu oluşturulmaktadır. Çalışmanın, ilerleyen dönemde hazırlanacak çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik Analiz, Lisansüstü Tezler, Tüketici Davranışları.

Jel Kodu: A10

ABSTRACT

It is aimed to determine the research areas that focus on the consumer behavior by examining the postgraduate theses on the consumer behavior. In this context, the published postgraduate theses in the National Thesis Center were examined and a bibliographic profile was tried to be drawn for these theses. Theses are evaluated according to the level prepared as master's and doctorate, the language of the thesis, the distribution of the master's and doctoral theses by years and the thesis advisor, the gender of the thesis author, the page range, the distribution according to the preferred research method and the top ten universities for which the thesis was prepared. A word cloud is created by using the keywords used in the theses. It is thought that the study will be a guide for future studies.

Keywords: Bibliometric Analysis, Graduate Theses, Consumer Behavior.

Jel Codes: A10

1. GİRİŞ

İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri, daha kaliteli bir yaşam sürebilmeleri, sınırsız istek ve ihtiyaçlarını gidermesi ile mümkün olup bu istek ve ihtiyaçların karşılanması da ekonomik bir faaliyet gerektirmektedir (Bilge ve Göksu, 2010: 51). İnsan, tüketim ihtiyacını doğada bilinçli olarak gerçekleştiren tek varlık olmakla birlikte, üretimin sonucu tüketimdir. Ülkenin ekonomik düzeyi ne olursa olsun üretimin amacı tüketimdir. İnsan ihtiyaçlarının karşılanması için üretim tek başına yeterli olmamaktadır. Üretimden elde edilen ürünlerin, tüketiciye uygun olup olmadığı ve tüketiciye nasıl sunulacağı da önem taşımaktadır. Zamanla insan ihtiyaç ve isteklerinin artış göstermesiyle çok sayıda ve çok çeşitte ürünün pazara girdiği görülmektedir. Bununla birlikte tüketim olgusunun zamanla önem kazandığı aşikardır (Bilge ve Göksu, 2010: 54).

¹ İnönü Üniversitesi, İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ORCID No: 0000-0002-8919-0415, muzaffer.demirbas@inonu.edu.tr

Tüketim, pazarların ve ekonomik faaliyetlerin varlık nedenini teşkil etmektedir. Günümüzde tüketim artık yalnızca maddi şeylerin tüketilmesi olmaktan çıkıp, maddi şeylere yüklenen anlam ve yorumların da tüketilmesi haline gelmiştir (Witt, 2010: 21). Tüketime sebep olan itici güç, insan istekleri ve ihtiyaçlarıdır. Eğer insan ihtiyaçlarının olmadığı bir dünyayı düşünürsek, böyle bir dünyada tüketim anlamını yitirecektir (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 3). Tüketim, en genel tanımı ile bireylerin bir ürün ya da hizmeti fayda sağlamak amacı ile kullanması olarak karşımıza çıkmaktadır (Alıncaçık, 2010: 3). Bir başka tanıma göre ise tüketim, bir malın üretiminden sonraki son aşamadır. Bir diğer tanıma göre ise tüketim, insanların temel ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması için belirli zamanlarda kullandığı kaynaklardır (Penpece, 2006: 4).

Tüketici, kendisinin veya ailesinin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik pazarlama bileşenlerini satın alan ya da alacak olan gerçek kişidir. Her insan doğumundan ölümüne kadar tüketicidir. Genel olarak tüketici, müşteri ve alıcı kavramları birbirlerine yakın olsalar da farklı anlamlarla karşımıza çıkmaktadırlar. Müşteri, belirli bir yerden düzenli alışveriş yapan kişilerdir. Bu sebeple her müşteri tüketicidir fakat her tüketici bir müşteri değildir. Alıcı ise başkaları adına satın alan kişidir (Duran, 2017: 112). Tüketiciler, ürün konumlandırmalarında belirleyici bir etkidir. Tüketicilere özgü araştırmalar, onların hayat stratejilerine yönelik bilgiyi hedeflemektedir. Tüketicilerin gerçek anlamda tanınması, doğru bir ürün geliştirme açısından her alanda önemli bir partner olarak görülmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden doğru bir konumlandırma için de en iyi kılavuz tüketicilerdir (Uztuğ, 2008: 89). Tam tanımıyla tüketici, ihtiyaçları ve zevkleri olup tercih yapabilen, kaynaklarını mal ve hizmet satın almak için kullanan ve tüm bunlar sonucunda fayda sağlayarak tatmine ulaşan kişidir (Penpece, 2006: 6). Tüketici davranışları mikro ve makro olarak ikili bir grup şeklinde sınıflandırma yapılabilir; mikro (bireysel bakış) tüketici davranışları ve makro (sosyal bakış) tüketici davranışları. Makro yaklaşım, bireyler tarafından karşılanan tüketim sorunlarına çözüm için gereklidir. Mikro yaklaşımda ise firmaların başarılarını inceler (Sarıtaş ve Duran, 2017: 327). Günümüzde tüketim, fizyolojik ihtiyaçları karşılamaktan çok psikolojik ihtiyaçları tatmin etmeye yönelik bir olgu olarak görülmeye başlamıştır. Tüketiciler ürün ve hizmetleri, sağladıkları teknik ve istenilen faydayı karşılamaları için değil, ayrıca kişisel özelliklerini yansıtmak, sosyal çevrede statü sahibi olmak ya da psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için de kullanılmaktadırlar. Ayrıca tüketiciler, tüketmek istemedikleri ürün veya hizmetleri de kişiliklerini yansıtmak için kullanırlar. Bu da tüketici davranışının sadece satın alma sırasında değil satın almayı tetikleyen unsurların satın alma öncesi ve satın alma sonrası durumlarla da ilişkili olduğunu gösterir (Bilge ve Göksu, 2010: 57).

Bu çalışmada; son yıllarda tüketici davranışları konusunda hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenerek, tüketici davranışlarının gelişimine ışık tutulmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda; tüketici davranışlarına ilişkin çalışılan konuların yoğunluğu belirlenerek, çalışılabilecek alanların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu sayede, çalışmanın, tüketici davranışları alanında çalışanlara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi aracılığı ile ulaşılabilen 259 adet lisansüstü tez, belirlenen kıstaslara göre kategorik olarak incelenerek bibliyometrik profil çıkarılmıştır. Çalışmanın literatür bölümünde, bibliyometrik çalışmalar özetlenirken, yöntem bölümünde elde edilen bulguların belirlenen kısıtlar çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmış ve bu alanda yapılacak çalışmalar için öneriler sunulmaktadır.

2. LİTERATÜRDE BULUNAN BİBLİYOMETRİ ÇALIŞMALARI

Verilerin sınıflandırılması ile veriler daha iyi analiz edilebilmekte, ihtiyaç duyulan doğru, yeterli ve güvenilir bilginin elde edilmesi kolaylaşmaktadır. Bu amaçla; yazında yer alan bir bilim alanı ile ilgili uzmanlaşılan konu ile ilgili mevcut durumun ve gelişimin ortaya konulmasını sağlayan bibliyometrik çalışmalar kullanılmaktadır (Üstdiken ve Pasadeos, 1993). İlk olarak Alan Pritchard tarafından ortaya atılan bibliyometri; nicel veri tabanını ifade eden matematiksel ve ekonometri uygulanabilen

yöntemlerin yer aldığı ortamı bizlere sunmaktadır (Pritchard, 1969: 348). Öncü olarak kabul edilen bibliyometrik çalışmalar, 1900'lü yılların başına dayanmaktadır. Fen ve sağlık bilimlerinde yoğunlaşan bibliyometri çalışmalarının, sosyal bilimler alanında da kullanımı artış göstermiştir.

Türkiye'de yapılan bibliyometrik çalışmalar; genellikle, lisansüstü tezler ile akademik makalelere odaklanmaktadır. Aşağıdaki tabloda lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik çalışmalar gösterilmektedir.

Tablo 1: Bibliyometri Analizi Kullanılarak Hazırlanan Lisansüstü Çalışmalar

Yazar(lar)	Yayın Yılı	Çalışma Konusu	Çalışma Kapsamı
Türkoğlu vd.	2022	E-Ticaret	300 Yüksek Lisans, 14 Doktora
Pektaş ve Aydın	2021	Turizm	40 Lisansüstü
Alımanoğlu ve Çolakoğlu	2021	<u>Turizm</u>	53 Lisansüstü
Oral	2021	<u>Muhasebe</u>	119 Lisansüstü
Yıldırım	2021	Turizm	43 Yüksek Lisans, 18 Doktora
Ekinci vd.	2021	Pazarlama	123 Lisansüstü
Baş ve Aksoy	2021	Marka Yönetimi	66 Lisansüstü
Karaca ve Karaca	2021	Eğitim Yönetimi	135 Lisansüstü
Yalnız- Dilcen ve Kantek	2021	Ebelik Alanı	126 Lisansüstü
Korkmazer ve Pirol	2021	Sağlık Çalışanları	52 Yüksek Lisans, 8 Doktora
Uysal ve Atay	2021	Beden Eğitimi ve Öğretim	26 Doktora
Darıcı	2021	Kamu Yönetimi	33 Yüksek Lisans, 8 Doktora
Aydeniz ve Haydaroğlu	2021	Dört Temel Dil Becerisi	198 Yüksek Lisans, 47 Doktora
Akgün	2020	Turizm	32 Lisansüstü
Koç ve Yüncü	2020	Muhasebe	63 Yüksek Lisans, 43 Doktora
Terzi ve DüNDAR	2020	İçme ve Kullanma Suyu	462 Lisansüstü
Şeref ve Karagöz	2020	Yabancılara Türkçe Öğretimi	267 Lisansüstü
Dişli	2020	Bilgi ve Belge Yönetimi	74 Yüksek Lisans, 38 Doktora
Arıkan-Saltık	2020	Turist Rehberliği	94 Lisansüstü
Köşker	2020	Coğrafi İşaret	34 Yüksek Lisans, 9 Doktora
Özyurt ve Özgen	2020	Örgütsel Bağlılık	98 Lisansüstü

Tablo 1: Bibliyometri Analizi Kullanılarak Hazırlanan Lisansüstü Çalışmalar (Devamı)

Yazar(lar)	Yayın Yılı	Çalışma Konusu	Çalışma Kapsamı
Ünal ve Bayar	2020	Destinasyon Konusu	844 Lisansüstü
Murathan vd.	2020	Fiziksel Aktivite	416 Lisansüstü
Arıkan-Saltık ve Alımanoğlu	2020	Turizm	195 Lisansüstü
Batur ve Özcan	2020	Eleştirel Düşünme	123 Yüksek Lisans, 42 Doktora
Eskin ve Kurt	2020a	Çevre Sorunları	212 Yüksek Lisans, 60 Doktora
Eskin ve Kurt	2020b	Kentleşme	213 Yüksek Lisans, 63 Doktora
Akıncı	2020	Darbe	168 Yüksek Lisans, 33 Doktora
Dilek vd.	2020	Rekabet Gücü	253 Yüksek Lisans, 74 Doktora
Karagün	2020	Urfa İli Üzerine Çalışmalar	116 Lisansüstü
Zengin ve Atasoy	2020	Turizm Rehberliği	87 Lisansüstü
Ahmid	2019	İslami Finans ve Bankacılık	202 Lisansüstü
Çelikkaya ve Demirgil	2019	Bölgesel Kalkınma	269 Lisansüstü
Duran ve Çelikkaya	2019	Lojistik	408 Yüksek Lisans, 121 Doktora
Yurtseven	2019	İslam Ekonomisi	214 Yüksek Lisans, 90 Doktora
Canik ve Özdemir	2019	Sağlık Turizmi	68 Yüksek Lisans, 13 Doktora
Öcel	2019	Marka	221 Doktora
Hoştut	2019	Kriz Yönetimi	161 Lisansüstü
Becan	2019	Reklamcılık	1295 Lisansüstü
Baytok vd.	2019	Turizm	40 Yüksek Lisans
Yeksan ve Gümüş	2019	Örgütsel Bağlılık	300 Lisansüstü
Özispä ve Akdaş	2019	Dijital Dönüşüm Konusu	31 Lisansüstü
Göktaş-Kulualp ve Yıldırım-Kalem	2019	Kültür ve Kültürel Farklılıklar	90 Lisansüstü
Yılmazel	2019	Büyük Veri Çalışmaları	375 Yüksek Lisans
Altınpulluk	2018	Artırılmış Gerçeklik	41 Lisansüstü
Ayaz ve Türkmen	2018	Yöresel Yiyecekler	45 Lisansüstü
Acar ve Altaş	2018	Gastronomi	42 Yüksek Lisans, 9 Doktora
Kartal	2018	Faizsiz Bankacılık	131 Yüksek Lisans, 20 Doktora
Çelikkaya	2018	Isparta Üzerine Yapılmış Çalışmalar	699 Yüksek Lisans, 99 Doktora, 44 Uzmanlık
Aydın	2017	Malezya Yiyecek İçecek İşletmeciliği	179 Lisansüstü
Doğan	2017	Türkiye’de Veri Madenciliği	94 Lisansüstü

Coşkun ve Tabak	2017	Örgütsel Davranış	325 Lisansüstü
-----------------	------	-------------------	----------------

Tablo 1: Bibliyometri Analizi Kullanılarak Hazırlanan Lisansüstü Çalışmalar (Devamı)

Yazar(lar)	Yayın Yılı	Çalışma Konusu	Çalışma Kapsamı
Beşel	2017	Maliye	1380 Yüksek Lisans , 334 Doktora
Kan	2017	Akademik Yazma	29 Yüksek Lisans, 19 Doktora
Güngörmüş	2016	Muhasebe Standartları	272 Yüksek Lisans, 40 Doktora
Bayın	2015	Sağlık Turizmi	78 Yüksek Lisans, 15 Doktora
Gül vd.	2015	Sağlık Yönetimi	449 Yüksek Lisans, 33 Doktora
Aktan	2014	Stratejik Planlama	135 Yüksek Lisans, 15 Doktora
İnceoğlu	2014	Sinema	199 Doktora
Yıldırım-Becerikli	2013	Sağlık İletişimi	16 Lisansüstü
Akdeve ve Köseoğlu	2013	İş Etiği	90 Yüksek Lisans, 23 Doktora

* Çalışmalar yılı göre sıralanmıştır.

Tablo 1’den hareketle, literatürde yer alan bibliyometrik çalışmaların, tüketici davranışları alanında hazırlanan tezleri kapsamadığı, ekonomi, işletme ve hukuk alanlarında hazırlanan tez ve makalelere yoğunlaştığı söylenebilmektedir.

3.YÖNTEM

Çalışmada, Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan tüketici davranışları konulu farklı alanlarda hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Bu doğrultuda 1993-2021 yılları arasında 40 farklı üniversitede hazırlanan 224 adet yüksek lisans tezi, 35 adet doktora tezi olmak üzere çalışmasına toplam 259 adet teze ulaşılmıştır. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında incelenen tezlerin künyelerini belirleyen çalışma modeli oluşturulmuştur. Modelde; yayın dili, yazarın cinsiyeti, yazarın danışmanlarının unvanı, yayın yılı, sayfa aralığı ve anahtar kelimelere yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Yaklaşımı

Çalışmada yer alan değerlendirme konuları model kapsamında aşağıdaki tablo da belirlenmiştir.

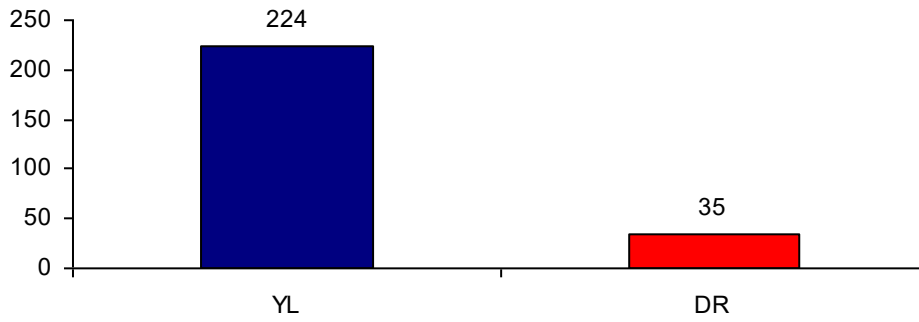
Tablo 2. Çalışmanın Modeli

Türü	Yayın Yılı	Yazın Dili	Danışmanların Akademik Unvanları	Sayfa Aralığı	Araştırma Konusu
-Yüksek Lisans -Doktora	1993-2021 Yılları Arası	-İngilizce -Türkçe	-Dr -Dr. Öğr.Üye. -Doç. Dr. -Prof. Dr.	-0-100 -101-150 -151-200 -201-250 -251-300 -300 ve +	-Tüketici Davranışları -Pazarlama -Reklam -Medya -Marka

3.2.Araştırma Sonuçları

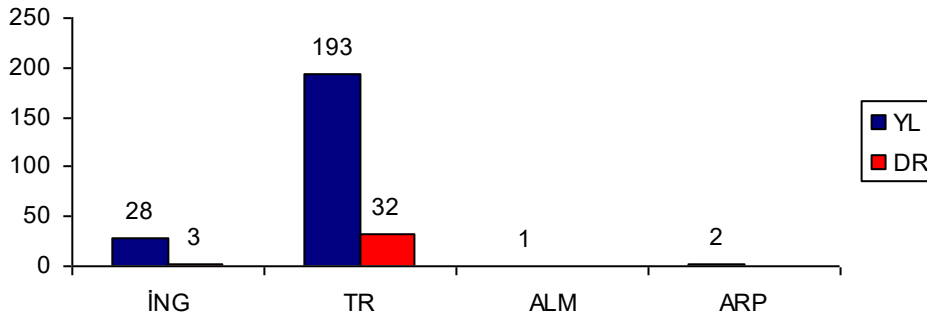
Elde edilen bulgular grafikler aracılığı ile aşağıda sunulmaktadır.

Grafik 1. Çalışmada Ulaşılan Tezlere Yönelik Dağılım

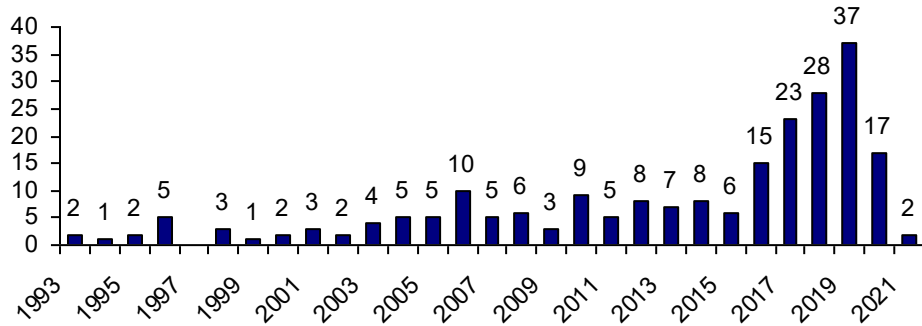
1993-2021 yılları arasında hazırlanan lisansüstü çalışmalar Grafik 1’de gösterilmektedir. Söz konusu dönemde hazırlanan çalışmaların % 86’sı yüksek lisans, % 14’ü ise doktora düzeyindedir. Yukarıdaki grafikten hareketle; tüketici davranışları konusunda yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak yüksek lisans tezi düzeyinde hazırlandığı söylenebilmektedir.

Grafik 2. Çalışmada Ulaşılan Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımı

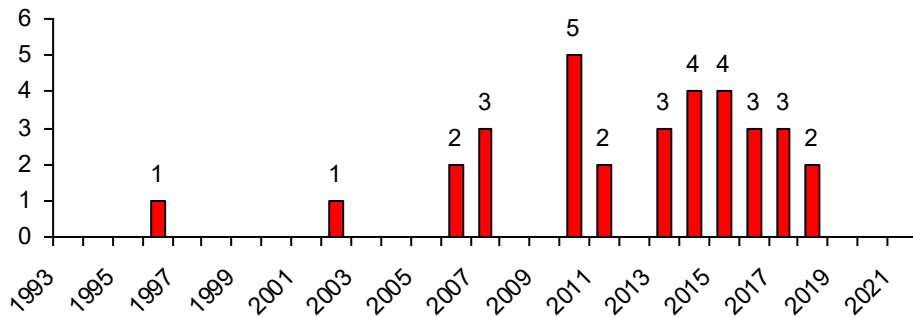
Çalışma kapsamında incelenen 259 lisansüstü tezin 225’inin Türkçe, 31’nin İngilizce ve 3’ünün diğer dillerde yazıldığı söylenebilmektedir. Buradan hareketle; Türkiye’de eğitim dili Türkçe olduğu için yabancı bir dilde tez yazımının tercih edilmediği söylenebilmektedir.

Grafik 3. Yüksek Lisans Düzeyinde Hazırlanan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

1993-2021 yılları arasında tüketici davranışları alanında 224 yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. 2007 yılı itibariyle konu ile ilgili yüksek lisans tezlerinin sayısı artmaya başlamıştır. 2000 yılı ve öncesinde konu ile ilgili tezlerin ortalamasının, 2017 sonrası yıllarına göre düşük olduğu söylenebilmektedir.

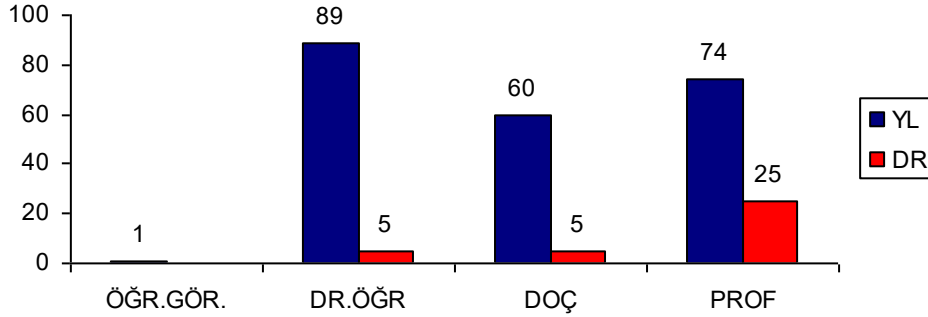
Grafik 4. Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

1993-2021 yılları arasında, tüketici davranışları ile ilgili 35 adet doktora tezi hazırlanmıştır. Konu ile ilgili en fazla doktora tezi, 2011 yılında hazırlanmıştır. Doktora düzeyinde hazırlanan tezlerin ortalaması 2010 ve öncesi için düşük, 2015 yılı ve sonrası yüksektir.

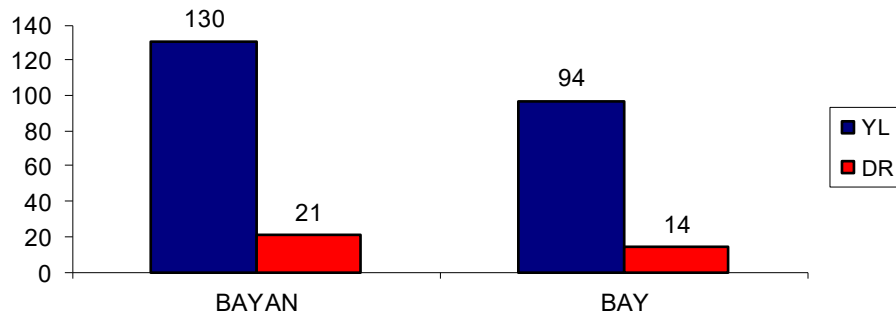
Grafik 3 ve grafik 4 birlikte değerlendirildiğinde; en fazla çalışmanın 2007, 2011 ve 2019 yıllarında, en az çalışmanın ise 1998 ve 2000 yıllarında hazırlandığı söylenebilmektedir.

Grafik 5. Çalışmada Ulaşılan Tezlerin Danışman Unvanlarına Göre Dağılımı

Tüketici davranışları alanında yapılan lisansüstü tezlerin danışmanlığını yürüten öğretim üyelerinin 99'u Prof. Dr., 65'i Doç. Dr., 94'ü Dr.Öğr.Üyesi, 1'i Öğr.Gör. unvanına sahiptir. Grafikten hareketle, yüksek lisans tezlerinin ağırlıklı olarak Dr.Öğr.Üyesi tarafından hazırlatıldığı söylenebilmektedir. Sonrasında Doç.Dr. ve Prof. Dr. Üyesi unvanına sahip akademisyenler gelmektedir.

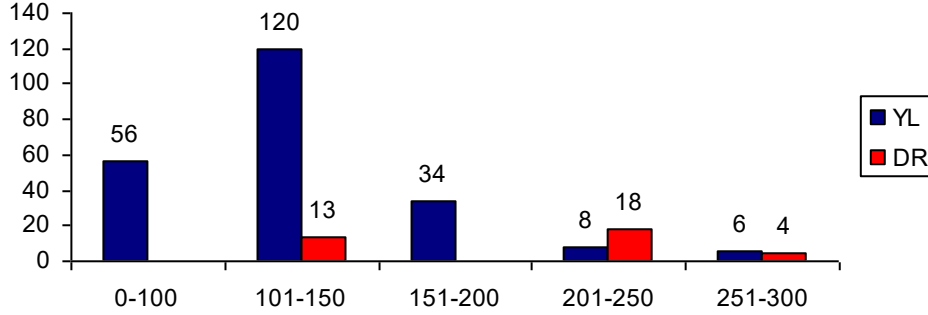
Grafik 6. Çalışmada Ulaşılan Tezlerin Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Grafik 6'da, çalışmaya konu olan tez çalışmalarını hazırlayan yazarların cinsiyetleri gösterilmektedir. Grafikten hareketle, yüksek lisans ve doktora düzeyinde kadınların erkeklerden daha fazla tez çalışmasına sahip olduğu söylenebilmektedir. Tüketici davranışları konusu bayanlar tarafından daha yoğun olarak çalışılmaktadır.

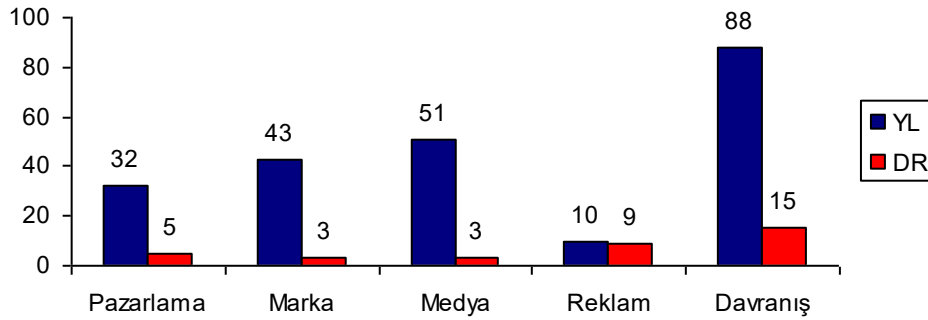
Grafik 7. Çalışmada Ulaşılan Tezlerin Sayfa Aralığı Dağılımı

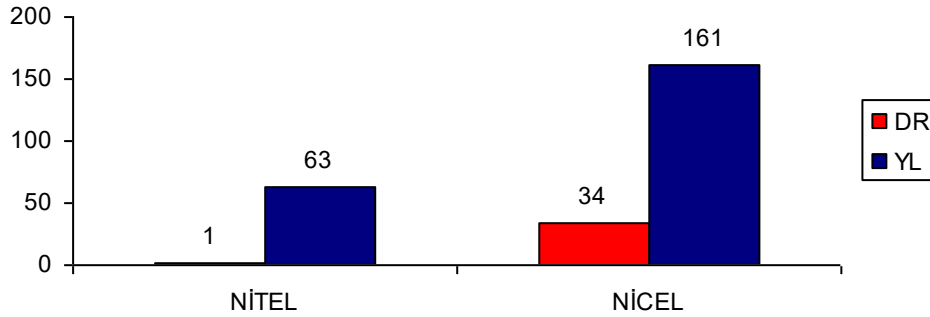
Grafik 7’de lisansüstü tezlerin sayfa aralıklarına göre dağılımına yer verilmiştir. Çalışmaya konu olan yüksek lisans tezlerinin 56 tanesi 0-100 sayfa aralığında hazırlanmıştır. Yüksek lisans tezleri ağırlıklı olarak 101-150 sayfa aralığında bulunmaktadır. Doktora tezlerinin 13 tanesi 101-150 sayfa aralığında bulunmaktadır. Aynı zamanda, 101 sayfadan az sayfaya sahip doktora tezi bulunmamaktadır. Genel anlamda, tezlerin 133 tanesinin 101-150 sayfa arasında hazırlandığı söylenebilmektedir.

Grafik 8. Çalışmada Ulaşılan Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

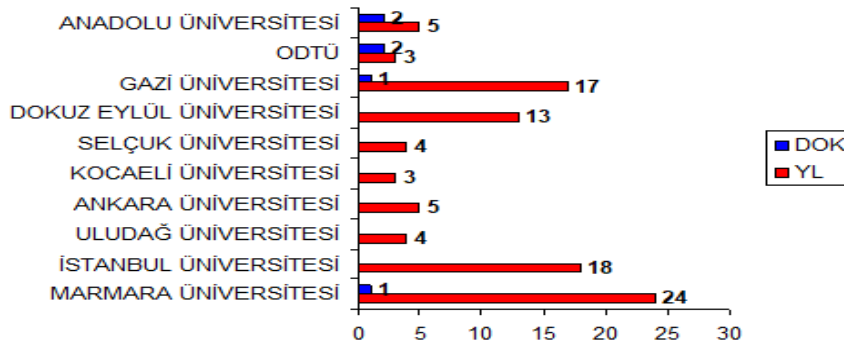
Grafik 8’de tüketici davranışları konulu lisansüstü tezlerin alt başlıklarının dağılımı gösterilmektedir. Grafikten hareketle yüksek lisans çalışmalarının; pazarlama, marka ve davranış alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Reklam konusu yüksek lisans çalışmalarında daha az yoğunlaşılan konulardır. Doktora çalışmaları, reklam ve davranış alanlarında yoğunlaşmıştır. Tüketici davranışları, ağırlıklı olarak sosyal bilimler alanları açısından araştırmaya konu olmuştur.

Grafik 9. Çalışmada Ulaşılan Tezlerin Tercih Edilen Araştırma Yöntemi

Grafik 9’da tüketici davranışları konulu yayımlanan lisansüstü tez çalışmalarında tercih edilen araştırma yöntemlerine yer verilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin %28’i nitel, %72’si ise nicel yöntemle hazırlanmıştır. Nicel çalışmalar, SPSS, regresyon, faktör modelleme ile ele alınan istatistiksel çalışmalardır. Doktora tezlerinin % 3’ü nitel, % 97’si ise nicel yöntemle hazırlanmıştır.

Grafik 10. İlk 10 Üniversitenin Lisansüstü Tez Çalışmalarının Dağılımı

Lisansüstü tez çalışmalarının hazırlandığı kurumlara göre sınıflandırılmasına Grafik 10’da yer verilmiştir. Grafikte ilk 10 üniversitenin sıralaması bulunmaktadır. Doktora alanında en fazla tez Ortadoğu Teknik ve Anadolu üniversiteleri bünyesinde hazırlanmıştır. Tüketici davranışları alanında yapılan lisansüstü çalışmaların bütünü ele alındığında ilk sırada Marmara Üniversitesi yer almaktadır. Gazi, İstanbul ve Dokuz Eylül üniversiteleri ise üst sıralarda yer almaktadır.

Şekil 1. Tüketici Davranışları Kapsamında Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Anahtar Kelimelerine Yönelik Kelime Bulutu

Anahtar kelime olarak, tüketici davranışı 43 kez, reklam ve medya 15'er kez, davranış bilimi ve pazarlama 5'er kez kullanılmıştır. Bu veriler kullanılarak şekil 1'de gösterilen kelime bulutu oluşturulmuştur.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, Ulusal Tez Merkezi'nde yayımlanan tüketici davranışları alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerden meydana gelen gelişmelerin bibliyometrik analiz yöntemi ile gösterilmesi amaçlanmıştır. 1993-2021 döneminde tüketici davranışları alanındaki lisansüstü çalışmalar incelenmiş ve incelenen dönemde özellikle 2007 yılından itibaren tüketici davranışları konusuna odaklanan lisansüstü çalışmaların arttığı söylenebilmektedir. Bu artışa neden olan faktörlerin ayrıca araştırılması gerekmektedir. Söz konusu çalışmalarda yaşanan artışın Türkiye'de tüketici davranışlarının incelenmesine verilen önemin artmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Hazırlanan tezler, genel olarak, nicel yapıya sahiptir. Bu tezlerde toplanan verilerle, elde edilen sonuçlar genellenememiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde; söz konusu alan için daha büyük örneklemeler kullanılarak istatistiksel modellemelerden yararlanılan nicel tezlerin yeterli sayıda olmadığı söylenebilmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda nicel araştırma yönteminin kullanılması ve bunun istatistiki veya ekonometrik olarak desteklenmesi alandaki eksikliğin giderilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bibliyometrik çalışmalarda, tüketici davranışları ve pazarlama anahtar kelimeleri sıklıkla kullanılmaktadır. Kadınlar, erkeklerden daha fazla tüketici davranışları konusunda lisansüstü çalışma yapmıştır. Yapılan lisansüstü çalışmalarda reklam alanına yüksek lisans tezlerinde daha az yoğunlaşılırken, doktora tezlerinde reklam ve davranış alanlarına yoğunlaşıldığı görülmektedir. Yapılan yüksek lisans çalışmalarının önemli bir kısmının 101-150 sayfa aralığında, doktora tezlerinin önemli bir kısmının 201-250 sayfa aralığında olduğu görülmektedir. Regresyon, faktör modelleme gibi analizlere de ampirik çalışmalarda yer verilmektedir. Tüketici davranışları çalışmaları kapsamında hazırlanan bu çalışma kapsamlı bir literatür özeti niteliğindedir. Bu nedenle, ilerleyen süreçte konu ile yapılacak çalışmaların güncel tartışmaları da göz önüne alarak söz konusu alanı geliştirebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, Y. ve Altaş A. (2018). "Gastronomi Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili", Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(3), 1-10.

- Ahmed, A.F. (2019). “İngiltere’de İslami Finans ve Bankacılık Alanında Yazılan Doktora Tezlerinin Bibliyometrik Analizi”, İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD), 5(1), 63-91.
- Akdeve, E. ve Köseoğlu, M.A. (2013). “İş Etiğinin Akademik Örüntüsü Nasıl Gelişiyor? Türkiye’deki Akademik Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma”, Sosyo Ekonomi Dergisi, 1, 351-365.
- Akgün, Z. (2020). “Turizmde Kadın İşgücü Örnekleminde Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz”, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(1), 136-145.
- Akıncı, Y. (2020). “Türkiye’de “Darbe” Konusunda Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16(28), 1129- 1153.
- Aktan, O. (2014). “Stratejik Planlama Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi, 2(1), 12–31.
- Alımanoğlu Ç. ve Çolakoğlu Ü. (2021). “Türkiye’deki Turizm Rehberliği Konulu Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Profili (1998-2018)”, Journal of Travel and Tourism Research, 51-67.
- Alınacı, B. (2010), Tüketici Davranışlarındaki Değişimin Marka Sadakatine Yansıması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halka İlişkiler Anabilim Dalı Reklamcılık ve Tanıtım Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Altınpulluk, H. (2018). “Türkiye’de Artırılmış Gerçeklikle İlgili Hazırlanan Tezlerin Bibliyometrik Analiz Yöntemiyle İncelenmesi”, Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 8(1), 248-272.
- Arıkan Saltık, I. (2020). “Turist Rehberliği Konulu Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili (1989-2018)”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(1), 45-69.
- Arıkan Saltık, I., ve Alımanoğlu, Ç., (2020). “Turizmde Örgütsel Davranış Çalışmaları: Adım Üniversiteleri’nde Tamamlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma (1995-2018)”, Journal of Travel and Tourism Research, 15, 27-51.
- Ayaz, N. ve Türkmen, B.M. (2018). “Yöresel Yiyecekleri Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, 2(1), 22-38.
- Aydeniz, S. ve Haydaroğlu, M. (2021). “Dört Temel Dil Becerisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Türkiye Eğitim Dergisi, 6(1), 200-216.
- Aydın, B., (2017). “Malezya Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (Yöktez) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi, 2(1), 23-38.
- Baş, M. ve Aksoy, G. (2021). “Marka Yönetimi İle İlgili Yazılan Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 7(1), 193-207.
- Bayın, G. (2015). “Türkiye’de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Değerlendirmesi”, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17 (28), 49–55.
- Batur, Z. ve Özcan, H.Z., (2020). “Eleştirel Düşünme Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerinin Bibliyometrik Analizi”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 9(2), 834-854.
- Baytok, A., Boyraz, M. ve Pelit, E, (2019). “Turizm İşletmeciliği Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(1), 287-305.

- Becan, C. (2019). “Reklamcılık Literatüründe Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlara Yönelik Karşılaştırmalı Bir Alan Çalışması: Lisansüstü Tezler ve Makaleler Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz”, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 314-334.
- Beşel, F. (2017). “Türkiye’de Maliye Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2003-2017)”, International Journal of Public Finance, 2(1), 27-62.
- Bilge, A. ve Göksu, N. (2010), Tüketici Davranışları, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Canik, S. Ve Güneren Özdemir, E. (2019). “Sağlık Turizmini Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Değerlendirmesi (1988-2017)”, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 30(2), 125-134.
- Coşkun, H.E. ve Tabak, A. (2017). “Örgütsel Davranış Çalıştığımızda Aslında Ne Çalışıyoruz?: Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerinden Bir Değerlendirme”, İş ve İnsan Dergisi, 4(2), 101-111.
- Çelikkaya, S. (2018). “Isparta Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir İnceleme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(32), 143-155.
- Çelikkaya, S. ve Demirgil, H. (2019). “Bölgesel Kalkınma Üzerine Hazırlanan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Araştırma”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(30), 746-763.
- Darıcı, M. (2021). “Kamu Yönetimi Alanında Stratejik Yönetim Temalı Tezlerin Bibliyometrik Analizi: Ulusal Tez Merkezi Örneği”, Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 21-39.
- Dilek, S., Kesgingöz, H. ve Güney, O. (2020). “Türkiye’de Rekabet Gücü ve Rekabet Avantajı Konularındaki Lisansüstü Tezlerinin Bibliyometrik Profili (2000-2018)”, Econder Uluslararası Akademik Dergi, 4(1), 6-25.
- Dişli, M. (2020). “Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Lisansüstü Tezlerinin Konu Analizi”, Türk Kütüphaneciliği, 34(4), 773-789.
- Doğan, O. (2017). “Türkiye’de Veri Madenciliği Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(3), 929-951.
- Duran, G. (2017), “Kargo Hizmetlerinin Tüketici Davranışlarına Etkisi Üzerine Bir Uygulama”, Strategic Public Management Journal, V. 3, I. 5, pp. 109-123.
- Duran, G. ve Çelikkaya, S. (2019). “Türkiye’de Lojistik Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, G.Ü. İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi, 3(3), 152-167.
- Ekinci, Ş., Çatı, K. ve Gül Savaşkan, A., (2021). “Türkiye’de Tedarikçi Seçimi İle İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizle İncelenmesi”, Güncel Pazarlama Yaklaşımları ve Araştırmaları Dergisi, 2(1), 1-14.
- Eskin, B. ve Kurt, A. (2020a). “Türkiye’de Çevre Sorunları Başlığı Altında Hazırlanmış Kayıtlı Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Bibliyometrik İncelenmesi”, Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences, 5(4), 676-684.
- Eskin, B. ve Kurt, A., (2020b). “Türkiye’de Kentleşme Başlığı Altında Hazırlanmış Kayıtlı Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik İncelenmesi”, İDEALKENT, 11(31), 2113-2133.
- Gül, İ., Yeşiltaş, A. ve Keklik, B. (2015). “Sağlık Yönetimi Lisansüstü Programlarında Yapılan Tezlerin Profili”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(13), 231-34.

- Güngörmüş, A. H. (2016). “Türkiye’de Muhasebe Standartlarına Yönelik Yazılan Yüksek Lisans ve Doktora Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (25), 47-62.
- Göktaş Kulualp, H. ve Yıldırım-Kalem M. (2019). “Kültür ve Kültürel Farklılıklar Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18(72), 1969-1984.
- Hoştut, S. (2019).” Kriz Yönetimine İlişkin Bilimsel Eğilimlerin Resmedilmesi: Lisansüstü Tezlerin Analizi”, Erciyes İletişim Dergisi, 6(1), 607-624.
- İslamoğlu, A.H. ve Altunışık R. (2010). Tüketici Davranışları, Beta Yayınları, İstanbul.
- İnceoğlu Ç. (2014). “Türkiye’de Sinemayı Konu Alan Doktora Tezleri Üzerine Bibliyometrik Bir Çözümleme”, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, (21), 31-50.
- Kan, M.O. (2017). “Türkiye’de Akademik Yazma Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(2), 1037-1045.
- Karaca, İ. Ve Karaca, N. (2021). “Türkiye’de 2018-2020 Yılları Arasında “Eğitim Yönetimi” Disiplininde Yayınlanan Doktora Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 4(1), 18-24.
- Karagün, V. (2020). “Urfa İli Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik Bir İnceleme”, Econharran, 4(6), 21-33.
- Kartal, M.T. (2018). “Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Alanında Yayınlanmış Tezlerin Analizi”, Maliye ve Finans Yazıları, (110), 175-198.
- Koç, B. ve Yüncü, A.B. (2020). “Muhasebe Alanında 2004-2018 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 6(2), 63-75.
- Korkmazer, F. ve Piro, M. (2021). “Sağlık Çalışanlarında Örgütsel Adalet Üzerine Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Yöntemle İncelenmesi”, İşletme, 2(1), 73-86.
- Köşker, H. (2020). “Coğrafi İşaret Konusunda Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Journal of Humanities and Tourism Research, 10(4), 775-787.
- Murathan, G., Murathan, F. ve Bozyılan, E. (2020). “Fiziksel Aktivite” Konulu Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2002-2019)”, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14(2), 158-167.
- Oral, T. (2021). “Türkiye’de Muhasebe Eğitimi Alanında Yayımlanmış Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(11), 34-45.
- Öcel, Y. (2019). “Türkiye’de Marka İle İlgili Yazılan Doktora Tezlerinin Bibliyometrik İncelenmesi”, Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(1), 38-49.
- Özisp, N. ve Akdaş, O. (2019). “Dijital Dönüşüm Konusunda Yapılmış Çalışmaların Lisansüstü Tezlere Dayalı Bibliyometrik Analizi”, Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi, 1(1), 60-75.
- Özyurt, M. ve Özgen, Ç. (2020). “Sağlık Kurumlarında Örgütsel Bağlılık Konulu Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(10), 231-243.
- Pektaş, Ç. ve Aydın, S. (2021). “Kongre Turizmi ile İlgili Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili”, Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi, 3(1), 72-83.

- Penpece, D. (2006), “Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Pritchard, A. (1969). “Statistical Bibliography or Bibliometrics”, *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Sarıtaş, A. ve Duran, G. (2017), “Küresel Marka Algısının Tüketici Davranışlarına Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.8, S.15, 325-342.
- Şeref, İ. ve Karagöz, B. (2020). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Lisansüstü Tezlerinin Atıf Analizi (1988-2019)”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(2), 1145- 1183.
- Terzi, Ö. ve Dündar, C. (2020), “Ülkemizde Son 10 Yılda İçme Ve Kullanma Suyu İle İlişkili Üretilen Tezlerin Niteliksel Değerlendirilmesi,” *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 77(EK-4), 211-218.
- Türkoğlu, M., Duran, G. ve Yetişen, S. (2022). “Türkiye’de E-Ticaret Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 462-476.
- Uysal, H.Ş. ve Atay, E. (2021). “Beden Eğitimi ve Öğretim Temalı Doktora Tezlerine İlişkin Bibliyometrik Analiz”, *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 246 -256.
- Uztağ, F. (2008), *Markan Kadar Konuş Marka İletişimi Stratejileri*, MediaCat Yayıncılık, İstanbul.
- Ünal, A. ve Bayar, S.B. (2020). “Türkiye’de Destinasyon Konusunda Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(22), 237-250.
- Üstdiken, B. ve Pasadeos, Y. (1993). “Türkiye’de Örgütler ve Yönetim Yazını”, *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93.
- Yalnız Dilcen, H. ve Kantek, F. (2021). “Ebelik Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin Bibliyometrik Analizi”, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(4), 357-364.
- Yeksan, Ö, ve Gümüş, A. (2019). “Örgütsel Bağlılık Konusunda Yazılmış Yüksek Lisans Tezlerinin Bibliyometrik Analizi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5), 219-239.
- Yıldırım Becerikli, S. (2013). “Türkiye’de Sağlık İletişimi Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi: Eleştirel Bir Bakış”, *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 12(2), 25-36.
- Yıldırım, O. (2021). “Ulusal Alan Yazında Spor Turizminin Gelişimi: Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 319-331.
- Yurtseven, M. (2019), “İslam Ekonomisi Alanında Yapılan Tezlerin Bibliyometrik Açidan İncelenmesi: Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 111-138.
- Yılmazel, O. (2019). “YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde Büyük Veri Alanında Kayıtlı Bulunan Lisansüstü Tezlerinin Analizi”, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (41), 225-240.
- Zengin, B. ve Atasoy, B. (2020), “Turizm Rehberliği Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Çerçevesi”, *Alanya Akademik Bakış*, 4(3), 975 – 992.
- Witt, U. (2010), *Symbolic Consumption and the Social Construction of Product Characteristic, Structural Change and Economic Dynamics*.